

بررسی تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان

Investigating the effect of emotional intelligence on academic achievement in students

Fatemeh Mehrad

Elementary Education Specialist, Education and Training, Khorramabad, Lorestan, Iran.

Email: ftm.mehrad@gmail.com

فاطمه مهرداد *

کارشناس آموزش ابتدایی، آموزش و پرورش خرم آباد، لرستان، ایران.

Abstract

This study investigated the effect of emotional intelligence on academic achievement in students. The present study was applied in terms of purpose, descriptive-correlational in terms of data collection method, and quantitative in nature. The statistical population included all male elementary school students in District 1 of Hamadan city in the academic year 1402-1403, which numbered 13,313. The statistical sample was selected based on the Krejci and Morgan table, with 373 students. Emotional intelligence was measured with a 16-item Bar-N (2000) questionnaire, and in order to measure the academic achievement of students, their annual grade point average index was obtained from the students' principals. The studies showed that the average emotional intelligence was 61.88. Most of the students were also at a very good level in terms of academic achievement, with a frequency of 81.5%. The results of the study indicated that there is a relationship between emotional intelligence and academic achievement in students.

Keywords: emotional intelligence, academic achievement, students.

چکیده

این پژوهش به بررسی تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پرداخت. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ شیوه جمع‌آوری اطلاعات از نوع توصیفی-همبستگی و از نظر ماهیت کمی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی ناحیه یک شهرستان همدان در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳، که تعداد آنها ۱۳۳۱۳ نفر بود. نمونه آماری بر اساس جدول کرجسی و مورگان به تعداد ۳۷۳ نفر انتخاب شد. هوش هیجانی با پرسشنامه ۱۶ گویه‌ای بار-ن (۲۰۰۰) سنجیده شد و به منظور سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاخص معدل سالیانه آنان از مدیران دانش‌آموزان اخذ شد. بررسی‌ها نشان داد که میانگین هوش هیجانی با مقدار ۶۱/۸۸ بود. بیشتر دانش‌آموزان نیز با درصد فراوانی ۸۱/۵٪ از نظر پیشرفت تحصیلی، در سطح خیلی خوب بودند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی، دانش آموزان.

مقدمه

در سال‌های اخیر، مطالعات گسترده‌ای در زمینه عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان انجام شده است. یکی از یافته‌های قابل توجه، نقش برجسته هوش هیجانی در این زمینه است. طبق مطالعه فراتحلیلی اخیر که توسط ممدوف^۱ و همکاران (۲۰۲۳) انجام شد، هوش هیجانی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های قوی عملکرد تحصیلی در میان دانش‌آموزان است. این پژوهش نشان داد که هوش هیجانی نه تنها بر نمرات و معدل تحصیلی تأثیر مثبت دارد، بلکه با افزایش انگیزه یادگیری، کاهش استرس تحصیلی و بهبود روابط اجتماعی در محیط آموزشی نیز ارتباط مستقیم دارد.

در دنیای پیچیده و رقابتی امروز، موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های کارآمدی نظام آموزشی شناخته می‌شود. با این حال، عوامل متعددی بر این موفقیت تأثیرگذارند که تنها به توانایی‌های شناختی محدود نمی‌شوند. در این میان، هوش هیجانی به عنوان یک عامل کلیدی در موفقیت تحصیلی و زندگی شخصی افراد مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (سالوی و مایر^۲، ۱۹۹۰).

طبیعتاً نتایج چنین تحقیقاتی همخوان و همسو نبودند. به واقع پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته، تحت تأثیر یک عامل نیست، بلکه عوامل متعدد روی آن تأثیر دارند. یکی از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی که طی دو دهه‌ی اخیر توجه محققان را به خود جلب نموده، هوش هیجانی است (لقمانی و مظفری، ۱۳۹۹). به واقع هوش هیجانی دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا احساسات را بیان کرده و به دانش عاطفی دست یابند تا احساسات خود را به طور اندیشمندانه تنظیم کنند تا رشد عاطفی و عقلانی آن‌ها را ارتقا بخشند (مور^۳، ۲۰۲۰). محمدی مولود و زوار (۱۳۹۹) در همین راستا بیان نموده‌اند که هوش هیجانی یکی از همبسته‌های عاطفی پیشرفت تحصیلی بوده و رابطه مثبت و معنادار میان این دو وجود دارد. نظریه هوش هیجانی بیان می‌کند که فرد با بالا بردن هوش هیجانی می‌تواند موفقیت‌های خود را در فعالیت‌های علمی، تحصیلی، مدیریت، بهبود شرایط زندگی، سلامت جسمی و روانی افزایش دهد (گلמן^۴، ۲۰۰۵).

هوش هیجانی، که شامل توانایی درک، ارزیابی و مدیریت هیجانات خود و دیگران است، نقش مهمی در سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند (گلמן، ۲۰۲۰). مطالعات اخیر نشان داده‌اند که دانش‌آموزان با سطح بالاتری از هوش هیجانی، معمولاً عملکرد تحصیلی بهتری دارند و بهتر می‌توانند با چالش‌های تحصیلی و اجتماعی کنار بیایند (مک کان^۵ و همکاران، ۲۰۲۰).

با وجود اهمیت این موضوع، در سیستم آموزشی ایران، توجه کافی به پرورش هوش هیجانی دانش‌آموزان نشده است. این در حالی است که تحقیقات نشان می‌دهند آموزش مهارت‌های هوش هیجانی می‌تواند به طور قابل توجهی بر بهبود عملکرد تحصیلی، کاهش استرس و افزایش انگیزه یادگیری تأثیرگذار باشد (پکرون^۶ و همکاران، ۲۰۲۲).

از سوی دیگر، مطالعات انجام شده در زمینه ارتباط بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در ایران، اغلب محدود به گروه‌های سنی خاص یا مناطق جغرافیایی محدود بوده‌اند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۱). این امر ضرورت انجام پژوهش‌های جامع‌تر و گسترده‌تر را در این زمینه نشان می‌دهد.

^۱Mammadov^۲Salovey & Mayer^۳. More^۴. Goleman^۵MacCann^۶Pekrun

علاوه بر این، تغییرات سریع در محیط آموزشی، از جمله گسترش آموزش آنلاین و استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش، چالش‌های جدیدی را در زمینه مدیریت هیجانات و حفظ انگیزه تحصیلی ایجاد کرده است (داوان، ۲۰۲۰). این تغییرات، اهمیت بررسی نقش هوش هیجانی در موفقیت تحصیلی را در شرایط جدید آموزشی دو چندان می‌کند. همچنین، با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی در جوامع مختلف، نیاز به بررسی این موضوع در بافت فرهنگی ایران و با در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص نظام آموزشی کشور احساس می‌شود (تریاندیس و سو، ۲۰۲۲). این امر می‌تواند به ارائه راهکارهای مؤثر و متناسب با شرایط بومی برای ارتقای هوش هیجانی و در نتیجه بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایرانی منجر شود.

با توجه به موارد ذکر شده، این پژوهش قصد دارد به بررسی دقیق و همه‌جانبه تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی بپردازد. هدف اصلی این مطالعه، شناسایی ارتباط بین مؤلفه‌های مختلف هوش هیجانی (مانند خودآگاهی، خودمدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت روابط) با شاخص‌های پیشرفت تحصیلی است. همچنین، این پژوهش به دنبال ارائه راهکارهایی برای بهبود هوش هیجانی دانش‌آموزان و در نتیجه ارتقای عملکرد تحصیلی آنها است. نتایج این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران آموزشی، معلمان و والدین کمک کند تا با درک بهتر اهمیت هوش هیجانی، برنامه‌های آموزشی مؤثرتری را برای پرورش این مهارت‌ها در دانش‌آموزان طراحی و اجرا کنند. این امر نه تنها می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی منجر شود، بلکه می‌تواند در آماده‌سازی دانش‌آموزان برای مواجهه با چالش‌های زندگی در آینده نیز مؤثر باشد.

مبانی نظری

پیشرفت تحصیلی نقش مهمی در توسعه نیروی انسانی آینده کشور دارد و در واقع مهم‌ترین نشانه موفقیت نظام آموزشی در دستیابی به اهدافش است. به عبارت دیگر، نتایج تحصیلی نشان می‌دهد که دانش‌آموزان، معلمان و مؤسسات آموزشی تا چه اندازه به اهداف خود دست می‌یابند (وارن و هال، ۲۰۲۰). پیشرفت تحصیلی به توانایی نشان دادن موفقیت تحصیلی از طریق دستیابی به نتیجه‌ای اشاره دارد که برای آن برنامه ریزی و برنامه ریزی شده است. بهبود عملکرد تحصیلی به معنای موفقیت تحصیلی و موفقیت تحصیلی به معنای میزان موفقیت دانش‌آموزان در دستیابی به اهداف درسی است (صفایی، ۱۴۰۱). پیشرفت تحصیلی شامل چندین خرده مقیاس شناختی، عاطفی و انگیزشی از جمله خودکارآمدی، عاطفه عاطفی، برنامه ریزی، کنترل پیشرفت و انگیزش است (فلت و همکاران، ۲۰۱۶).

امروزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان شاخصی مهم برای ارزیابی نظام‌های آموزشی تلقی می‌شود. علاوه بر این، پیشرفت تحصیلی واقعی همیشه برای معلمان، دانش‌آموزان، والدین، نظریه‌پردازان آموزشی و محققین مهم است (سیف، ۲۰۱۸). دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی مورد تأیید و پذیرش والدین، معلمان و همسالان خود قرار می‌گیرند و اعتماد به نفس و خودکارآمدی خود را افزایش می‌دهند. اما عدم موفقیت در این راه می‌تواند دانش‌آموز را نسبت به توانایی‌ها و خودبزرگ‌بینی خود دچار تردید کرده و احساس بی‌اثری و حقارت کند و این موقعیت‌ها تأثیر غیرقابل انکاری در تعیین سرنوشت و آینده

^۱Dhawan

^۲Triandis & Suh

^۳Warren & Hale

^۴Flett et al

^۵Seif

دانش آموز بر جای می‌گذارد (یاراحمدی و همکاران، ۲۰۱۸)؛ بنابراین می‌توان گفت که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نه تنها برای آنها و معلمان، بلکه برای خانواده‌ها، نظام آموزشی و کل جامعه نیز مهم است (صبوری خسروشاهی، ۲۰۱۰). همچنین می‌توان یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش را ایجاد زمینه برای رشد همه‌جانبه فرد و تربیت انسان‌های سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی دانست (سیفی و همکاران، ۱۴۰۱).

اهمیت و نقش دانش‌آموزان به عنوان مهمترین و بارزترین سرمایه‌ها و نیروهای متخصص آینده هر کشور که باعث پویایی و قدرت سازمان‌ها شده بر کسی پوشیده نیست (جنابادی و سالارپور، ۱۴۰۰، ۵) همچنین دانش‌آموزان مقطع متوسطه، به دلیل وجود حساسیت بالای این مقطع به عنوان پلی بین آموزش و پرورش و آموزش عالی، همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است (خدادادیان صومعه و رضاخانی، ۱۳۹۸، ۱۴۵). مطالعات نشان داده است که تجربه هر گونه شکست یا موفقیت در این دوران، تأثیری عمیق بر نگرش مثبت یا منفی آنها از خود و توانایی هایشان بر جا می‌گذارد. موفقیت و پیشرفت در تحصیل علاوه بر رشد علمی سلامت روانی دانش‌آموزان را نیز رقم می‌زند. علاوه بر این‌ها مطالعات نشان داده است که عدم موفقیت تحصیلی و فشارهای ناشی از آن، بهداشت روانی را برهم زده و در نتیجه آن دانش‌آموز و جامعه متحمل خسارت‌های جبران‌ناپذیری می‌شود. بنابراین کاملاً منطقی به نظر می‌رسد که منابع و امکانات به کار گرفته شده در تعلیم و تربیت به گونه‌ای برنامه‌ریزی و سازماندهی شوند تا علاوه بر آموزش و انتقال دانش به نسل آینده، بتواند با اتخاذ راهکارهای عملی، همچون تقویت هوش هیجانی در دانش‌آموزان، از یک سو منجر به ارتقای امید به تحصیل و کسب موفقیت تحصیلی در آنان شده و از سوی دیگر، با ایجاد نگرش مثبت در فراگیران، بیش از پیش به رشد بهداشت روانی آنها کمک نماید که به دنبال توجه به این مهم شاهد ارتقاء انگیزش پیشرفت؛ کاهش اضطراب و بهبود احساس خودکارآمدی در دانش‌آموزان خواهیم بود (سلطانی مجد، تقی زاده و زارع، ۱۳۹۳، ۳۵).

پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته، تحت تأثیر یک عامل نیست، بلکه عوامل متعدد روی آن تأثیر دارند. یکی از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی که طی دو دهه‌ی اخیر توجه محققان را به خود جلب نموده، هوش هیجانی است (لقمانی و مظفری، ۱۳۹۹). به واقع هوش هیجانی دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا احساسات را بیان کرده و به دانش عاطفی دست یابند تا احساسات خود را به طور اندیشمندانه تنظیم کنند تا رشد عاطفی و عقلانی آن‌ها را ارتقا بخشند (مور، ۲۰۲۰). محمدی مولود و زوار (۱۳۹۹) در همین راستا بیان نموده‌اند که هوش هیجانی یکی از همبسته‌های عاطفی پیشرفت تحصیلی بوده و رابطه مثبت و معنادار میان این دو وجود دارد. نظریه هوش هیجانی بیان می‌کند که فرد با بالا بردن هوش هیجانی می‌تواند موفقیت‌های خود را در فعالیت‌های علمی، تحصیلی، مدیریت، بهبود شرایط زندگی، سلامت جسمی و روانی افزایش دهد (گلمن، ۲۰۰۵). حلیمی، الشمری و ناوارو (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی نقش هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی در آموزش عالی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که موفقیت تحصیلی به شدت با ارزیابی احساسات از خود و استفاده از احساسات ارتباط دارد. با این حال، نتایج ارتباط مستقیمی با سن، سیستم دبیرستان، جنسیت و ملیت نشان ندارد (حلیمی، الشمری و ناوارو، ۲۰۲۰). شاید دقیق‌تر بتوان گفت بحث مربوط به هوش هیجانی از ۲۰۰۰ سال قبل شروع شد. زمانی که افلاطون نوشت تمام یادگیری‌ها یک مبنای هیجانی دارند (بیکرتون، ۲۰۰۳).

گرچه برخی به نادرست ادعا می‌کنند که اولین کسانی بوده‌اند که موضوع هوش هیجانی را مطرح کرده‌اند ولی لازم است به فعالیت‌های علمی چارلز داروین توجه نمائیم زیرا وی موضوع هوش هیجانی را برای اولین بار در سال ۱۸۳۸ مطرح کرد و در

^۱Yarahmadi et al

^۲Sabori Khosro shahi

^۳More

^۴Goleman

^۵Bickerton

سال ۱۸۷۲ اولین اثر خود را در این زمینه منتشر نمود. وی سال‌ها قبل از ظهور روش‌شناسی آماری^۱ و بدون بهره‌گیری از رایانه‌های سریع امروزی اثبات کرد که ابزار عواطف در رفتار سازگارانۀ افراد نقش اساسی ایفا می‌کند و این یافته به‌عنوان یک اصل مهم هوش هیجانی تا به امروز مورد قبول صاحب‌نظران بوده است (سیاروچی و همکاران، ترجمه نوری امام زاده‌ای، ۲۰۲۰). ریشه‌های قدیمی‌تر اصطلاح هوش هیجانی را می‌توان در مفهوم هوش اجتماعی ثرنایک^۲ (۱۹۲۰) یافت که آن را به‌عنوان توانایی درک دیگران و رفتار عاقلانه در ارتباطات انسانی تعریف کرده است. ریشه‌های جدیدتر این سازه در کار گاردنر (۱۹۸۳) بخصوص در مفاهیم هوش میان فردی و بین فردی او قرار دارد. وی در ابتدا هفت نوع هوش را مطرح نمود که عبارتند از: هوش کلامی، موسیقی، منطقی، جنبشی، فضایی، بین فردی و میان فردی و بعداً ابعاد وجودی و طبیعت‌گرا را نیز به این طبقه‌بندی افزود (پارسا، ۱۴۰۰). تعریف وی از هوش میان فردی چنین است: توانایی درک و فهم دیگران و این که چه چیز آن‌ها را بر می‌انگیزد، چگونه فعالیت می‌کنند و چگونه در انجام امور با دیگران همکاری می‌نمایند. وی هوش درون فردی را طراحی نموده و ساخت مدلی دقیق و حقیقی از خود و توانایی استفاده از آن برای انجام فعالیت‌های مؤثر در زندگی معرفی می‌کند (پارسا، ۱۴۰۰).

روش پژوهش

انتخاب نوع تحقیق بستگی به هدف‌ها و ماهیت پژوهش و امکانات اجرایی آن دارد. بنابراین توجه به این که هدف از انجام این پژوهش، تعیین رابطۀ بین هوش هیجانی و هوش اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد، می‌توان گفت این تحقیق از نظر هدف کاربردی می‌باشد. روش جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش توصیفی-همبستگی و از نظر ماهیت کمی خواهد بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی ناحیه یک شهرستان همدان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌باشد که تعداد کل آن‌ها ۱۳۳۱۳ نفر هستند. نمونه آماری براساس جدول کرجسی و مورگان به روش تصادفی ساده به تعداد ۳۷۳ نفر انتخاب شد.

الف) پرسشنامه هوش هیجانی:

ابزار اندازه‌گیری متغیر هوش هیجانی، پرسشنامه ۱۶ گویه‌ای بار-ان (۲۰۰۰) می‌باشد که به صورت سوالات پنج گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) طراحی شده است. همچنین این پرسشنامه دارای خرده ارزیابی هیجانات شخصی (سوال‌های ۱ الی ۴)، ارزیابی احساسات دیگران (سوال‌های ۵ الی ۸)، کاربرد هیجان (سوال‌های ۹ الی ۱۲) و تنظیمات هیجان (۱۳ الی ۱۶) است. طریقه نمره‌گذاری این پرسشنامه براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، تاحدودی=۳، موافقم=۴ و کاملاً موافقم=۵) است. بازه نمره‌های این پرسشنامه از ۱۶ الی ۸۰ بوده که نمره ۴۸ به عنوان نقطه برش پرسشنامه بوده و نمره‌های کمتر از ۴۸ نشان‌دهنده هوش هیجانی پائین و نمره‌های بالاتر از ۴۸ بازگوکننده هوش هیجانی بالا است. طی پژوهش وانگ و لو^۳ (۲۰۰۲) پایایی این پرسشنامه با محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش شده است.

ب) پیشرفت تحصیلی

به منظور سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان براساس ارزشیابی کیفی-توصیفی آنان که توسط معلمان انجام شده بود از مدیران دانش‌آموزان اخذ شد.

¹ Statistically methodology

² Sridayke

³ Wong & Low

بررسی نرمال بودن متغیرها

ابتدا قبل از بررسی فرضیه‌های پژوهش لازم است، نرمال بودن متغیرهای تحقیق با آزمون کولموگروف - اسمیرنف^۱ مورد ارزیابی قرار گیرد. بنابراین جدول شماره ۱ به بررسی نرمال بودن متغیرهای تحقیق می‌پردازد.

فرض H_0 : توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش نرمال هستند.

فرض H_1 : توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش نرمال نیستند.

جدول شماره ۱: نرمال بودن متغیرها

متغیرها	آماره Z	سطح معناداری
هوش اجتماعی	۰/۹۳۴	۰/۱۷۴
هوش هیجانی	۰/۷۱۳	۰/۳۶۱
ارزیابی هیجانات شخصی	۱/۰۸۷	۰/۱۰۹
ارزیابی احساسات دیگران	۰/۹۹	۰/۱۲۸
کاربرد هیجان	۰/۸۶۵	۰/۲۴۱
تظیمات هیجان	۰/۷۴۶	۰/۳۳۲
پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۷۲۲	۰/۳۵۲
مهارت‌های اجتماعی	۰/۶۴۴	۰/۴۵۱
آگاهی‌های اجتماعی	۰/۸۸۴	۰/۲۱۹

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که سطح معناداری تمامی متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند. لذا توزیع داده‌های متغیرهای فوق نرمال هستند، بنابراین نرمال بودن متغیرهای مذکور استفاده کردن از آزمون‌های پارامتریک را جهت استنباط

فرضیه‌های پژوهش توجیه می‌نمایند. پس فرضیه H_0 تائید و فرضیه H_1 رد می‌گردد.

فرضیه پژوهشی

بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرض H_0 : بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود ندارد.

فرض H_1 : بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از تحلیل رگرسیون تک متغیری^۲ به روش همزمان^۳ استفاده می‌گردد. برای اجرای این آزمون می‌بایست پیش فرضیه تحلیل رگرسیون اجراء شود تا نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون قابل استناد باشند. این پیش‌شرط‌ها عبارتند از:

۱- تبیین مدل: با استفاده از مجذور R تنظیم شده بررسی می‌شود.

۲- استقلال بین خطاها: با آزمون دوربین و واتسون^۴ مورد سنجش قرار می‌گیرد.

۳- یکسان بودن احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار: با نمودار خطی P-P سنجش می‌شود.

^۱ Kolmogrov-Smirnov (KS)

^۲ Uniple Regression

^۳ Enter

^۴ Durbin-Watson

- ۴- نرمال بودن باقی مانده استاندارد رگرسیون: با نمودار هیستوگرام مورد سنجش قرار می گیرد.
- ۵- بررسی معنی داری و برازش مدل: با آزمون آنوال مورد سنجش قرار می گیرد (با استفاده از این آزمون می توان نتیجه گرفت که نتایج به دست آمده در نمونه قابل تعمیم به جامعه می باشد و به عبارتی، مدل معنادار بوده و قابلیت برازش دارد).

تبیین مدل و استقلال بین خطاها

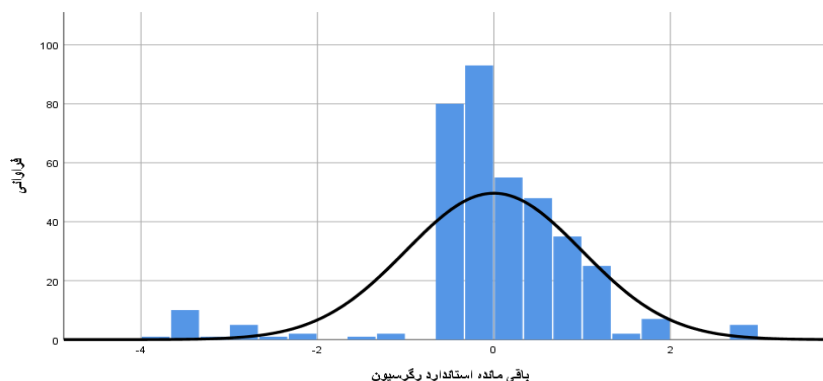
جدول شماره ۲ به بررسی میزان تبیین مدل رگرسیون و استقلال بین خطاها می پردازد.

جدول شماره ۲: تبیین مدل رگرسیون و استقلال بین خطاها در فرضیه فرعی اول پژوهش

R	مجذور R	مجذور R تنظیم شده	دوربین واتسون
۰/۶۳۱	۰/۳۹۸	۰/۳۹۷	۱/۶

در جدول شماره ۲ مشاهده می گردد که مجذور R تنظیم شده برابر ۰/۳۹۷ می باشد، به طوری که حدود ۴۰٪ تغییر در متغیر پیشرفت تحصیلی ناشی از تغییرات در متغیر هوش هیجانی می باشد. لذا با توجه به این که این ضریب بیشتر از ۱۴٪ می باشد (مومنی، ۱۳۸۴)، بنابراین مدل مناسب است. همچنین از آنجا که مقدار دوربین واتسون مابین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد (مومنی، ۱۳۸۴)، لذا فرض استقلال بین خطاها پذیرفته می شود و بین خطاهای ایجاد شده در جهت تأثیر هریک از متغیر پیش بین بر متغیر ملاک، هم خطی وجود ندارد.

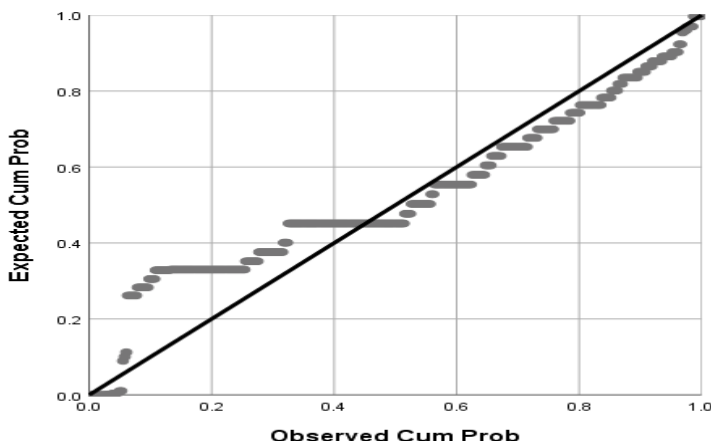
نرمال بودن باقی مانده استاندارد رگرسیون

نمودار شماره ۱: نمودار هیستوگرام باقی مانده استاندارد رگرسیون در فرضیه فرعی اول پژوهش

نمودار شماره ۱ نشان می دهد که باقی مانده استاندارد رگرسیون براساس خط نرمال در شکل مذکور، نرمال می باشد و بنابراین خطاها در آزمون رگرسیون نیز از توزیع نرمالی پیروی می کنند.

یکسان بودن احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار

نمودار شماره ۲: نمودار خطی احتمال تجمعی مشاهده شده و مورد انتظار در فرضیه فرعی اول پژوهش

در نمودار شماره ۲ مشخص شده است که نمودار احتمال تجمعی مشاهده شده و احتمال تجمعی مورد انتظار با یکدیگر یکسان هستند، زیرا نقاط حول خط می‌باشند و این امر گویای این مطلب است که متغیر پیش‌بین به طور دقیق می‌تواند متغیر ملاک را پیش‌بینی نماید.

معنی داری و برازش مدل

جدول شماره ۳ به بررسی معنی داری و برازش مدل با استفاده از آزمون آنوا می‌پردازد.

جدول شماره ۳: بررسی معنی داری و برازش مدل در فرضیه فرعی اول پژوهش

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۵۷/۸۸۸	۱	۵۷/۸۸۸	۲۴۵/۷۱۳	۰/۰۰۱
باقی مانده	۸۷/۴۰۴	۳۷۱	۲۳۶	-	-
مجموع	۱۴۵/۲۹۲	۳۷۲	-	-	-

همانطور که پیداست، سطح معناداری به دست آمده از آماره F کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد، لذا مدل رگرسیون معنادار می‌باشد و مدل رگرسیون از برازش مطلوبی برخوردار بوده و می‌توان نتایج به دست آمده از نمونه را به جامعه تعمیم داد.

تابع مدل

با توجه به اینکه هر پنج پیش‌شرط استفاده از آزمون رگرسیون رعایت گردید، می‌بایست به ارائه تابعی پرداخته تا با استفاده از آن میزان پیش‌گویی پیشرفت تحصیلی براساس هوش هیجانی را نشان داد. بنابراین جدول شماره ۴ در این راستا ضرائب رگرسیون را به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره ۴: ضرایب رگرسیون در فرضیه فرعی اول پژوهش

متغیرها	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	آماره t	سطح معناداری
	B	خطای معیار	Beta		
مقدار ثابت	۱/۸۰۴	۰/۱۲۶	-	۱۴/۲۹۸	۰/۰۰۱
هوش هیجانی	۰/۰۳۱	۰/۰۰۲	۰/۶۳۱	۱۵/۶۷۵	۰/۰۰۱

با توجه به جدول شماره ۴ می‌توان گفت که سطح معناداری آزمون مقدار ثابت کمتر از ۰/۰۵ بوده، بنابراین فرض مساوی بودن آلفا برابر صفر رد می‌گردد و مقدار ثابت بر متغیر ملاک تأثیرگذار است. به طوری که می‌تواند در معادله ضرایب غیراستاندارد شرکت کند. همچنین سطح معناداری متغیر هوش هیجانی کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین برای ورود به معادله ضرایب استاندارد مناسب است، یا به عبارتی می‌تواند بر متغیر ملاک اثر بگذارد. حال با توجه به توضیحات فوق تابع ضرایب استاندارد و غیراستاندارد به شرح ذیل می‌باشد:

معادله استاندارد	$\longrightarrow$	$Y = (b_1 x_1) + \varepsilon$	
		$+ \varepsilon$ (هوش هیجانی) (۰/۶۳۱) = پیشرفت تحصیلی	
معادله غیر استاندارد	$\longrightarrow$	$Y = a + (b_1 x_1) + \varepsilon$	
		$+ \varepsilon$ (هوش هیجانی) (۰/۰۳۱) + (۱/۸۰۴) = پیشرفت تحصیلی	

از تابع فوق به این نتیجه می‌رسیم که، با ثابت در نظر گرفتن عوامل خارجی و مقادیر ثابت و براساس معادله استاندارد، هوش هیجانی می‌تواند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی نماید. همچنین از ضرایب بتا در حالت استاندارد می‌توان نتیجه گرفت که هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد. لذا بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود دارد. پس فرضیه فرعی اول پژوهش تأیید و فرضیه صفر رد می‌گردد.

نتیجه‌گیری

- با نظر به فرضیه پژوهش که به بررسی توانایی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی توسط هوش هیجانی دانش‌آموزان می‌پردازد، می‌توان گفت که هوش هیجانی می‌تواند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی نماید. همچنین از ضرایب بتا در حالت استاندارد می‌توان نتیجه گرفت که هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد. لذا بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی داری وجود دارد. پس فرضیه فرعی اول پژوهش تأیید و فرضیه صفر رد می‌گردد.

نتایج پژوهش‌های عنوان شده، همسو بود. محمدی مولود و زوار (۱۳۹۹) به بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی پرداختند و یافته‌ها نشان داد هوش هیجانی یکی از همبسته‌های عاطفی پیشرفت تحصیلی بوده و رابطه مثبت و معنادار میان این دو وجود دارد. رئیسی مبارکه و حیاتی مقدم (۱۳۹۹) به بررسی رابطه‌ی هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه پنجم شهرستان دزفول سال تحصیلی ۹۸-۹۹ پرداختند و یافته‌ها حاکی از تأیید همه فرضیه‌ها منجر شده و مشخص شده که خودآگاهی، مدیریت هیجان‌ها، خودانگیزی، همدلی و مهارت اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد. خسروی (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدائی شهر گرگان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ پرداخت و تحلیل داده‌ها نشان داد که هوش هیجانی و

هوش معنوی رابطه معنادار وجود دارد. مرادی و قادری (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر هوش هیجانی و هوش معنوی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر سروآباد در سال تحصیلی پرداختند و یافته‌های پژوهش نشان داد: بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. بین مهارت آگاهی اجتماعی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. اسکندری نسب و فروغی (۱۳۹۴) به بررسی رابطه هوش هیجانی و ابعاد آن با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان متوسطه شهر ارزوئیه پرداختند و نتایج نشان داد مجموع مولفه‌های هوش هیجانی از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کنند. کاظمی زاده (۱۳۹۳) به بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم متوسطه اول شهر بیستون سال تحصیلی ۹۲-۹۳ پرداخت و نتایج بدست آمده نشان داد که هوش هیجانی همبستگی مثبت و معنی‌داری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دارد. یعنی با افزایش هوش هیجانی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر بیشتر بوده و بالعکس. حلیمی، الشمری و ناوارو (۲۰۲۰) به بررسی نقش هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی در آموزش عالی پرداختند و نتایج مطالعه نشان داد که موفقیت تحصیلی به شدت با ارزیابی احساسات از خود و استفاده از احساسات ارتباط دارد. کوستا و فاربا (۲۰۲۰) به بررسی نظریه‌های ضمنی هوش هیجانی، توانایی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی پرداختند و تجزیه و تحلیل چند گروهی نشان داد که تأثیرات اقدامات نظریه‌های ضمنی و هوش هیجانی بر معدل دانشجویان از نظر جنسیت و وضعیت اجتماعی - شغلی دانشجویان مشابه است. مور (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر تعامل و هوش هیجانی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس متوسطه پرداخت و یافته‌های پژوهش نشان داد که هوش هیجانی بالا و پایین و هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان موثر است. کومار و مینز (۲۰۲۰) به بررسی هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه پرداختند و یافته‌های مطالعه نشان داد که بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان همبستگی مثبت وجود دارد. ورما و کومار (۲۰۲۰) به بررسی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان متوسطه در رابطه با هوش هیجانی آن‌ها پرداختند و با توجه به نتایج پژوهش، تفاوت معنی‌داری در بین دانش‌آموزان دبیرستانی دارای هوش هیجانی بالا و پایین مشاهده شد. آلنزی، صالح، الکلاشی و وولوارد (۲۰۲۰) به بررسی پیش‌بینی تأثیر هوش هیجانی- اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرستاری پرداختند و نتایج حاکی از آن است که بین نمره هوش هیجانی- اجتماعی، پنج مولفه آن و پیشرفت تحصیلی دانشجویان همبستگی مثبت وجود داشت. از طرفی نتایج پژوهش‌های لقمانی و مظفری (۱۳۹۹) که به بررسی رابطه هوش هیجانی و سبک‌های یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (دبیرستان‌های شهرستان بند انزلی) پرداختند و نتایج حاصله از این پژوهش نشان داد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با هوش هیجانی آن‌ها رابطه نداشته و به عبارت دیگر ساختارهای مرتبط با پیشرفت تحصیلی عمدتاً با عملکردهای شناختی بخصوص ظرفیت‌های حافظه و یادگیری شخص مرتبط هستند، نا همسو با نتایج پژوهش حاضر بود.

از قیاس نتیجه فرضیه فرعی اول پژوهش با پژوهش‌های پیشین می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که هوش هیجانی از جمله درک مناسب دانش‌آموز از عواطف شخصی خود، آگاهی دانش‌آموز از احساسات خود، در کر احساسات دوستان با توجه به رفتار آنها توسط دانش‌آموز، حساسیت دانش‌آموز نسبت به احساسات و عواطف دیگران، تلاش حداکثری دانش‌آموز برای تحقق اهداف خود، تقویت انگیزه‌های شخصی دانش‌آموز، توانایی دانش‌آموز در کنترل خشم و رسیدگی به مشکلات، مهارت دانش‌آموز در کنترل احساسات و هیجانات شخصی و توانایی دانش‌آموز در بازگشت سریع به حالت آرامش در زمان عصبانیت توانایی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را دارد.

علت این ارتباط را می‌توان این گونه بیان کرد که امروزه با تکیه بر انبوه داده‌های علمی و سازمان یافته، جای هیچ شبهه‌ای باقی نیست که پیش‌بینی موفقیت‌های فرد به ویژه در زمینه‌های آموزشی و تحصیلی تنها با توسل به ترکیب پیچیده‌ای از عوامل پیوسته ممکن است. به عبارت دیگر، دست یافتن به سطح بالا و قابل قبولی از مهارت‌های هوش هیجانی الزامی است. تجربه و تحقیق نشان داده که تقویت قابلیت‌های هیجانی و اجتماعی در دانش‌آموزان، حلقه گمشده‌ای در زنجیره تلاش در جهت بهبود

وضعیت تعلیم و تربیت است. این در حالی است که یادگیری، عملاً در مدارس به محصول نهایی آن تقلیل می یابد. دانش آموزانی که هوش هیجانی بالایی دارند، از توانایی شناخت احساسات خود و دیگران و همچنین مهارت‌های دیگری از جمله غلبه بر مشکلات و احساسات ناخوشایند، کنترل استرس و ایجاد انگیزه برای ادامه موفقیت آمیز تحصیلات برخوردار بوده و احساس خودکارآمدی بالایی خواهند داشت. هوش هیجانی می تواند جنبه‌هایی از امور تحصیلی را که تا کنون مورد غفلت بوده، یعنی هیجانات در امر تحصیل و یادگیری مورد توجه قرار دهد.

همچنین هوش هیجانی با تقویت سازه‌های هیجانی چون سازش اجتماعی و هیجانی می تواند مشکلات بین شخصی را کاهش داده و در نتیجه عملکرد فرد را در زمینه‌های مختلف تحصیلی افزایش دهد. از طرف دیگر مدیریت (مهار) هیجان‌ها می تواند از بحرانهای هیجانی جلوگیری کند و در نتیجه افکار، حافظه و محتویات آن را به گونه‌ای انجام یافته‌تر سازماندهی کند که این منجر به تغییرات مثبت در عملکرد تحصیلی دانش آموز شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که هوش اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه دارد.

منابع

- [۱] بابایی، محمدعلی؛ مومنی، نونا (۱۳۸۴). تأثیر هوش عاطفی بر اثربخش مدیران. ماهنامه تدبیر، شماره ۱۶۶.
- [۲] پارسا، محمد (۱۴۰۰). انگیزش و هیجان. تهران: دانشگاه پیام نور.
- [۳] جناآبادی، حسین؛ سالارپور، مسعود (۱۴۰۰). اثربخشی مثبت اندیشی بر خود پنداره تحصیلی و اضطراب امتحان دانش آموزان مقطع متوسطه شهر زاهدان، مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۷(۴۱).
- [۴] خدادادیان صومعه، اصغر؛ رضاخانی، سیمین دخت (۱۳۹۸). پیش بینی فرسودگی تحصیلی بر اساس سبک‌های هویت و خودپنداره در پسران دانش آموز دوره دوم متوسطه شهرستان رباط کریم، اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۵(۳)، ۱۴۱-۱۵۹.
- [۵] خسروی، سمانه (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع ابتدائی شهر گرگان در سال تحصیلی ۹۵-۹۴. چهارمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش، محمودآباد.
- [۶] رضایی، ا.، محمدی، م.، و احمدی، س. (۱۴۰۰). بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۵(۲)، ۷۸-۹۵.
- [۷] رضایی، شهلا؛ آل آقا، نیکی؛ باقری پیاز آبادی، زهرا (۱۴۰۱). بررسی تأثیر مشکلات خانوادگی به ویژه طلاق در عملکرد تحصیلی کودکان و دانش آموزان ابتدایی. فصلنامه علمی رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی، ۱۰، ۱۳۰-۱۱۷.
- [۸] رئیسی مبارکه، سهیلا؛ حیاتی مقدم، حسین (۱۳۹۹). رابطه‌ی هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر پایه پنجم شهرستان دزفول سال تحصیلی ۹۹-۹۸. پنجمین کنفرانس بین المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روانشناسی، تهران.
- [۹] سلطانی مجد، امیر هوشنگ؛ تقی‌زاده، محمد احسان؛ زارع، حسین (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش گروهی مهارت‌های تحصیلی بر خودکارآمدی و انگیزش پیشرفت دانش آموزان پسر سال اول دبیرستان، پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری، ۴(۲)، ۴۴-۳۱.
- [۱۰] سیاروچی، ژوزف؛ فورگاس، ژوزف؛ مایر، جان (۲۰۲۰). هوش عاطفی در زندگی روزمره. ترجمه اصغر نوری‌امام زاده‌ای (۱۳۹۹)، اصفهان: نوشته.

[۱۱] سیفی، فردین؛ حجازی، مسعود؛ صبحی، افسانه؛ کیانی، قمر (۱۴۰۱). رابطه هوش معنوی و وجدان تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با نقش واسطه‌ای سرسختی تحصیلی. پژوهش در دین و سلامت، ۸ (۱)، ۶۵-۸۰.

[۱۲] صفایی، نیلوفر (۱۴۰۱). رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی. فصلنامه ایده‌های نوین روان‌شناسی، ۱۴ (۱۸)، ۱-۱۱.

[۱۳] گلמן، دانیل (۲۰۰۵). هوش هیجانی در کار. ترجمه: بهمن ابراهیمی و محسن جوینده، (۱۳۹۹)، تهران: نشر بهین دانش.

[۱۴] لقمانی، لیلا؛ مظفری، ندا (۱۳۹۹). رابطه هوش هیجانی و سبک‌های یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان بند انزلی. اولین کنفرانس روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و مشاوره، دبیرخانه دائمی کنفرانس.

[۱۵] محمدی مولود، سعید؛ زوار، تقی (۱۳۹۹). رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی: یک مطالعه فراتحلیلی. نشریه علوم تربیتی، ۱.

- [16] Bickerton, D. (2003). Creole Languages. *Scientific American*, 248, 116-122.
- [17] Costa, A., & Faria, L. (2020). Implicit Theories Of Emotional Intelligence, Ability And Trait-Emotional Intelligence And Academic Achievement. *Psihologijske Teme*, 29(1), 43-61.
- [18] Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-22. <https://doi.org/10.1177/0047239520934018>
- [19] Flett, G. L., Hewitt, P. L., Besser, A., Su, C., Vaillancourt, T., Boucher, D., Yvette, M., Vidson, L. A. & Gale, O. (2016). The Child-Adolescent Perfectionism Scale: Development, psychometric properties, and associations with stress, distress, and psychiatric symptoms. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34(7), 634-652, <https://psycnet.apa.org/record/2016-45053-003>.
- [20] Goleman, D. (2020). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. Bantam.
- [21] Halimi, F., Alshammari, I., & Navarro, C. (2020). Emotional Intelligence And Academic Achievement In Higher Education. *Journal Of Applied Research In Higher Education*.
- [22] Kumar, M., & Minz, N. S. (2020). Study Of Emotional Intelligence And Academic Achievement Of Secondary School Students. *Journal Of Research In Education*.
- [23] MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E., Double, K. S., Bucich, M., & Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(2), 150-186. <https://doi.org/10.1037/bul0000219>
- [24] Mammadov, S., Cross, T. L., & Ward, T. J. (2023). Emotional intelligence and academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 40, 100507. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2023.100507>
- [25] More, S. (2020). An Interaction Effect Of Self And Emotional Intelligence On Academic Achievement Of CBSE School Students. *International Journal Of Arts And Social Science*.
- [26] Pekrun, R., Marsh, H. W., Lichtenfeld, S., Murayama, K., & Goetz, T. (2022). The murky distinction between self-concept and self-efficacy: Beware of lurking jingle-jangle fallacies. *Journal of Educational Psychology*, 114(1), 196-206. <https://doi.org/10.1037/edu0000668>
- [27] Sabori Khosro shahi, H. (2010). Education In Globalization Period: Challenges And Needed Strategies To Face on. *Strategic Studies of public policy*, 1(1):153-96.

- [28] Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>
- [29] Seif A. (2018). *Modern parenting Psychology*. learning and teaching psychology.
- [30] Syafiqah Mohammad, S. N., & Masroom, M. N. M. (2019). Student Emotions Due to Parental Divorce/ Emosi Pelajar Akibat Perceraian Ibubapa. *Sains Humanika*, 12(1), 73-81, <https://sainshumanika.utm.my/index.php/sainshumanika/article/view/1635/880>.
- [31] Triandis, H. C., & Suh, E. M. (2022). Cultural influences on personality. *Annual Review of Psychology*, 73, 301-324. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020821-114937>
- [32] Warren, J. M., & Hale, R. W. (2020). Predicting grit and resilience: Exploring college students' academic rational beliefs. *Journal of College Counseling*, 23(2), 154-167.
- [33] Yarahmadi1, Y., Ebrahimibakht, H., Asadzadeh, H., & Ahmadian, H. (2018). The Effectiveness of Academic Buoyancy Training Program on Students' Academic Performance, Academic Engagement, and Academic Buoyancy. *Research in Teaching*, 6(2):163-82.